

Yabancı Dil Öğrenen Yetişkinler İçin On Kural*

Richard SHOWSTACK
Çeviren: Gülgün DENİZLİ**

ÖZET

Richard Showstack tarafından yazılan bu makalede vurgulanmak istenen yabancı dil öğretiminde öğretmen ve öğrenciye düşen sorumluluklar ve bunların nasıl paylaşılacağıdır. Yazar konuya açıklık getirmek amacıyla okuyuculara on kuraldan oluşan bir liste sunmaktadır. Bunlar öğretmen ve öğrencinin dil öğrenme sürecine doğru bir şekilde yaklaşmasını sağlayacak türdendir. Önerilen bu kurallar aracılığı ile öğrencileri öğrenmek için eğitmek mümkün olacaktır. Böylece daha bilinçli ve etkin bir dil öğretimi düş olmandan çıkıp gerçeğe dönüşecektir.

SUMMARY

Ten Rules for Adult Second-Language Learners

In this article, the main emphasis is put not only on the students who aim at learning a foreign language but also the teachers who are responsible for teaching it by using contemporary methods and materials. As an experienced educationalist, Richard Showstack points out that there are ten different rules concerning both sides, which make learning and teaching more effective and realistic. He believes

* English Academy Ryugakukai, Tokyo, English Teaching Forum, Volume XVIII, Number 3, July 1980.

** Uludağ Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü İngilizce Okutmanı

sincerely that unless foreign language teachers and and learners are ready to adopt a new outlook upon which modern style of teaching is based and inclined to change old-fashioned methods, teaching a second language will never improve or fulfil the needs of learners or teachers, all of whom are now eager to contribute to a contemporary training. He also stresses the importance of sharing mutual responsibilities and advises both learners and teachers to learn how to approach language training consciously.

Dil öğretiminde öğrenen kişiye, öğrenciye yönelik öğretime ve yabancı dil çalışmasını bireylere göre düzenlemeye verilen önem giderek artmaktadır. Aynı zamanda yabancı dil öğretmenlerinin eğitim kalitesi de günden güne değişmektedir. Ama iyi bir dil öğrencisi olmak için neyin gerekli olduğu konusu bugüne değin yeterince ilgi görmemiştir. Ne yazık ki öğrencileri ikinci bir dil öğrenmenin zor ama önemli işlevine hazırlayacak şekilde bir program şimdiye dek geliştirilmemiştir.

Bu makalenin amacı, çalışmaya yeni başlayan öğrencilere yabancı bir dili öğrenmek için tanınan sürenin, kısa da olsa, öğrencilerin başarısında dilin nasıl öğretileceği konusunda öğretmene verilen eğitim kadar önemli bir etken olduğunu kanıtlamaktır. Ama dil öğrenenlerin çoğu dili bilmemesine ve nasıl çalışılacağı konusunda deneyimli olmamasına karşın öğretmenlerin çoğu deneyimlidir ve o dilin hangi yöntemlerle öğretilceğini iyi bilirler.

Bazı öğrenciler, iyi çalışma alışkanlıkları olmasa da, dil öğrenebilirler. Bazılarıysa daha önceki deneyimlerinden bu beceriyi kazanmış olabilirler. Ama başlangıçta dili zor öğrenenlerle yabancı bir dilin nasıl öğrenileceğini bilmeyenler oldukça geri kalabilirler. Dili zor öğrenenlerin gereksinim ve isteği kolay öğrenen kişilerin gereksinim ve isteği kadar çok olabilir. Ama bu tür öğrenciler dilin nasıl öğrenileceğini bilmedikleri (hiç kimse de onlara öğretme çabası göstermediğinden dolayı) için öğrenmede başarısız olabilirler.

O halde hiç kimsenin öğretmeye çalışmadığı ve bilmeleri gerektiğini söylemediği bir şey için zor öğrenen kişiler için cezalandırılıyor?

Öğrenciler yalnızca rehberliğe, alıştırmalara ve beğenilmeye gereksinim duymazlar. Aynı zamanda onlara zamanlarını nasıl değerlendirecekleri de söylenmelidir. Öğrencilerinin gereksinimlerine duyarlı olan deneyimli bir öğretmen yalnızca dili öğrenmek için gerekeni yapmaları konusunda öğrencilerini uyarmakla kalmaz o işin nasıl yapılacağını da onlara öğretir. Öğrencilerine dili en iyi şekilde öğrenmeleri için kazanmaları gereken beceri ve sorumlulukları tanımlamaksızın özgür bir ortamda kendi kendilerine öğrenmelerini beklemek öğretmenin sorumluluğunu yerine getirmede anlamına gelir. Aynı zamanda bu öğrencilere yapılan bir kötülüktür. Sonuç olarak öğretmen öğrencinin çalışma alışkanlıkları üzerinde yalnızca genel bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Oysa her öğrenci

kendi öğrenme sürecini kendisi kontrol eder. Öğretmeni öğretmek için eğitmek kadar öğrencileri de öğrenmeleri için eğitmeye zaman ayırmak gerekmez mi?

ON KURAL

Çalışmalarının başlangıcında dil öğretmenin yetişkin öğrencilerle tartışması gereken ve daha sonra sorunlar çıktığında danışabilecekleri on kuraldan oluşan bir liste öneriyorum. Bu her iki grubun da dil öğrenme sürecinde karşılıklı sorumluluklarını bilip üzerinde uzlaşmaya vardıkları bir tür öğrenme ve öğretme anlaşması sayılabilir.

1- Dil çalışmasının başlangıcında öğrenci çeşitli sorulara vereceği yanıtları gözden geçirmelidir.

a- Niçin yabancı dil öğrenmek istiyorum?

b- Dili nasıl kullanmak istiyorum?

c- Tam anlamıyla ne öğrenmek istiyorum ve onu öğrenmek için nasıl çalışmalıyım?

d- Bir yabancı dil mi çalışmalıyım yoksa zamanımı başka şeylerle mi değerlendirmeliyim?

Çoğu kez öğrencinin ne istediği ve dil öğrenme amacını (şüphesiz o amacın ne olduğu hakkında belirli bir görüşü varsa) gerçekleştirmek için neye gereksinim duyduğu konusunda kesin bir fikri yoktur. Önce dili çalışmak için motivasyonunu gözden geçirmeli, sonra da kendine şu soruyu sormalıdır: Somut olarak bu dilde edindiğim bilgileri nasıl kullanmak istiyorum?

Daha sonra ilk iki soruya verdiği yanıtları gözden geçirmeli ve kendine şu soruları sormalıdır: Dil çalışmamda neye önem vermeliyim* ve amaçlarıma ulaşmak için ne yapmalıyım? Sözcükleri mi, okumayı mı, yazmayı mı yoksa konuşmayı mı çalışmalıyım? Sınıf içinde ve dışında bunları tam anlamıyla öğrenmek için ne yapabilirim? Çoğu kez dili yeni öğrenmeye başlayanlarla öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu bu soruların ne demek istediği ve onlara verilen yanıtlar hakkında belirsiz bir görüşe sahiptirler.

Dilin tam anlamıyla öğrenilemeyeceği bir gerçektir. Ya öğretmen yada öğrenci (gerçekte her ikisi de) öncelikle dilin hangi yönünün önemli olduğuna ve nasıl öğrenilmesi gerektiğine karar vermelidir. Pratik konular önce, teorik olanlarsa daha sonra çalışıldığında şüphesiz daha uzun süreli çıkarlar sağlanacaktır.

Sonuç olarak, öğrenci kendine şu soruları sormalıdır: Yabancı dil öğrenmek benim için ne kadar önemlidir ve onu başarmayı ne kadar istiyorum. Dil öğrenmek yerine başka bir şey mi yapmalıyım? Son soruya verilen yanıt evet ise, öğrenci yalnız kendi zamanını değil, aynı zamanda öğretmenin ve diğer öğrencilerin de zamanını boşuna harcayabilir. Eğer verilen yanıt hayır ise öğrenci dili öğren-

mek için gerekeni yapmaya hazır olmalıdır ve çalışmaya başlamadan önce yabancı bir dil öğrenmek için gereken çabayla bunun getireceği ödülleri bilmelidir.

2- Öğrencinin konuyla ilgili olarak kendine sorması gereken bir soru da şudur: Dil hakkında mı bir şeyler öğrenmek istiyorum yoksa dilin kullanımını mı öğrenmek istiyorum?

Dil öğrenmek yalnızca bilgi kazanmak değildir. Bir beceriyi pratik yoluyla geliştirmek ve korumak demektir. O dili kullanamıyorsanız öğrendiğinizi söyleyemezsiniz. Dili yalnızca gerçek yaşamla ilgili durumlarda kullanarak öğrenebilirsiniz. Zamanınızın tümünü sınıf dışında ana dilinizi kullanarak harcarsanız, o dili hiç bir zaman öğrenemezsiniz.

3- Size yabancı dili bir öğretmen öğretemez, onu kendiniz öğrenmek zorundasınız.

Çeşitli çalışmalar, öğrencinin bir dili öğrenmedeki başarısında, öğrenci motivasyonunun en azından öğretmenin kullandığı kendine özgü yöntemler, materyaller yada sınıfta harcanan saatlerin sayısı kadar önemli bir etken olduğunu göstermiştir. Öğrenci için, o dili öğrenmek gerçekten önemliyse, sınıf dışında dili kullanma olanaklarını yaratmalıdır. O dilde yazılmış kitaplar, dergiler ve gazeteler okuyabilir. Filmleri izleyip konferanslara katılabilir. Onu konuşan kişilerin anlattığı dersleri izleyebilir. Ya da dilin konuşulduğu ülkeyle ilgili girişimleri olan dernek ya da kurumlara üye olabilir. Yabancılara bulunduğu şehri gezdirebilir yada ülkesiyle yabancı bir ülke arasındaki değişim programlarında görev alabilir.

Bir dili öğrenmek öğretmenin kafasındaki bilgilerin öğrencilerin kafasına aktarılması demek değildir. Öğretmenin sınıfta sınırlandırılmış olan zamanı öğretme ve öğrenme sürecini ilgilendiren konulara ayrılmalıdır. Öğretmen öğrencilerinin çalışmalarını yönlendirebilir, dilin kullanımı için gereken duygusal, kültürel ve toplum dilbilimsel kavramları öğretebilir ve öğrencilerinin öğrenmelerini hızlandırmasına yardımcı olabilir. Ayrıca hangi aşamada olduklarını göstermek amacıyla testler uygulayabilir. Ama öğrenciler kendi kendilerine yapabilecekleri ya da yapmaları gereken şeyleri öğretmenin yapmasını bekleyerek hem öğretmenin zamanını hem de kendi zamanlarını boşa harcamamalıdır. Yabancı dil öğrenirken çoğu kez öğrenciler birbirlerine öğretmenin onlara öğretebileceği kadar öğretebilirler. Gerçekten de, çoğu dil sınıflarında öğrenilen şeylerin hemen hemen yüzde doksanını, kişisel öğrenme materyalleriyle kendi kendilerine çalışan yada diğer öğrencilerle veya özel öğretmenlerle ikili çalışan öğrenciler de öğrenebilir).

4- Öğrenci her zaman dilin neden belli bir şekilde kullanıldığının açıklanmasını öğretmenden beklememelidir.

Bir dil mantıktan yoksun görünüyorsa yada keyfi kullanılıyorsa, öğrenci bunun binlerce yıldır etkin olan pek çok farklı gücün bir sonucu olduğunu anla-

malıdır. Dilin yeni yönlerini öğrenirken, öğretmenden öğrencilerin karşılaştıkları küçük sorunlara kesin bir çözüm bulması beklenmemelidir. Ayrıca öğrenci yabancı dildeki her soru yada egzersizin bir tek doğru yanıtı olacağını ummamalıdır. Sözcükler değişik konularda değişik anlamlar içerirler. Aynı şeyi söylemenin farklı yolları vardır ve o dili konuşan kişiler (öğretmenler ve kitap yazarları da dahil) dilin biraz daha farklı ifadelerini kullanabilirler.

5- Öğrenci yabancı dili bir yılda öğrenme beklentisi içinde olmamalıdır.

Aslında dil çalışmasının son bulacağını ummamalıdır. Üç yıl sıkı çalışırsa, o dili konuşan kişiyle anlamlı bir konuşma yapabilir. Altı yıl sıkı çalıştığında o tür bir konuşmada rahatlıkla yer alabilir. Ama hiç bir zaman yabancı dilde yeni şeyler öğrenmeyi bırakacak kadar iyi bir düzeye ulaşamaz ve onu ana dili olan kişi kadar bilemez.

Belki de "dil öğrenmek" ifadesini kullanmamalıyız. Çünkü kaç kişi tam anlamıyla bir yabancı dili öğrenebilir ki? (Özellikle yetişkin olarak çalışmaya başlayanlar) Yetişkin öğrenciler çok fazla hayal kurmamalı ya da gerçekçi olmayan amaçlar edinmemelidirler. Bir de umdukları kadar aşama yapamazlarsa cesaretleri kırılmamalıdır. Ayrıca dili gerçek yaşamla ilgili durumlarda kullanmaya başlamadan tam anlamıyla bildiklerini düşünmemelidirler. Dil çalışmalarını da hiç bir zaman bitiremeyeceklerinden, onu çabuk öğrenme yerine iyi öğrenmeye çalışmalıdırlar.

6- Öğrenci yabancı dilde yaptığı küçük hataları görmezlikten gelmemelidir. Aynı zamanda çok hata yapmaktan da korkmamalıdır.

Dile yeni başlayan öğrencilerin çoğu yabancı dili kullanırken yaptıkları önemli hataları düzeltme konusunda dikkatli olmaları gerektiğini düşünürler. Önemsiz hatalarına kendiliğinden düzelmesini beklerler. Bu onların dili iyi öğrenme isteklerinin değil, çabuk öğrenme isteklerinin bir sonucudur.

Ama yabancı bir dili yeni öğrenirken büyük hata ile küçük hata arasındaki farkı öğrenci nasıl bilebilir ki? Yeni başlayan bir öğrenciye küçük hata olarak görünen şey, o dili (asıl) konuşan kişiye önemli bir hata olarak görünebilir. Küçük hatalar otomatik olarak kendiliğinden düzelmezler. Hatalar küçükse hemen düzeltilmelidir. Bu düzeltme daha sonra unutulması güç alışkanlıklar edinmeyi de önleyecektir.

Aynı zamanda, dili en iyi şekilde öğrenenler büyük bir olasılıkla en çok hata yapan kişilerdir. Bu tür kişiler yeni sözcükleri kullanmaktan, grup içinde yüksek sesle konuşmaktan ve o dil hakkındaki varsayımlarını denemekten korkmazlar. Yeni bir dili öğrenmek için öğrenci pratik yapmak zorundadır. Ne kadar çok pratik yaparsa o kadar çok hata yapacaktır. Önemli olan kişinin hatalarını bilmesi ve düzeltmesidir. Ozan Piet Hein'in dediği gibi, başarımın gizi sürekli yanılmak ama giderek daha az yanılmaktır.

7- Dil ve Kültür birbirinden ayrılamaz

Tüm diller yalnızca tümce yapısı şeklinde anlamlıdır ve kültür bir dilin konuşulduğu yapının en önemli unsurlarından biridir. Bu nedenle yabancı bir dil öğrenme işini benimsemek, o dilin konuşulduğu kültür hakkında da bir şeyler öğrenmeyi benimsemek anlamına gelir.

Dil yabancı bir kültürün anahtarı olduğu gibi kültür de dilin anahtarıdır. Her ikisi de birlikte öğrenilmelidir.

8- Öğretmen kültür ve iletişim sorunlarının dil öğrenme sorunlarından ayrılamayacağını bilmelidir. Ama öğrenci (kendisi için) öğretmenden bu sorunların tümünü çözmesini beklememelidir.

Doğal olarak, öğretmen öğrencilerin kişisel sorunlarına karşı duyarlı olmalıdır. Hiç kimse yeni bir dili ve kültürü öğrenmeye çalışan kişinin hangi sorunlarla karşılaşacağını bir yabancı dil öğretmeninden daha iyi bilemez. Bu durumda dili başarıyla kullanmak için gereken kültürel değerleri öğrenmelerinde öğrencilere yardımcı olmak öğretmenin sorumluluğudur. Yine de yabancı kültür içinde yaşarken dili öğrenen öğrenciler sorunlarını çözmeye öğretmenin yardımını beklemek yerine bir an önce o dili kullanmaya başlamalıdır. Yeni dil becerilerini uygulamak için dili olabildiğince sınıf dışında kullanarak ilk adımı atmalıdırlar.

9- Dili çalışma şekline göre yarar ya da zarar görecektir kişi öğretmen değil öğrencidir.

Çoğu öğretmenler büyük bir içtenlikle öğrencilerinin dili öğrenmelerine yardımcı olmak amacıyla gereken her şeyi yaparlar. Bu çalışma çoğu kez hem öğrencileri eğlendirmeyi, hem de ödev testler ve yerine getirilmesi gereken özel çalışmalarla denetlemeyi kapsar. Yine de eğitim sisteminin yapısı çoğu zaman öğretmeni angarya memuru rolünü oynamaya zorlar. Bu da öğrencileri öğrenme yerine öğretmeni hoşnut kılma rolünü oynamak zorunda bırakır. Çoğu kez sınıf, çalışıklarına ve birşeyler öğrendiklerine öğretmeni ikna etmeye uğraşırken olabildiğince az çalışarak bu işten kurtulmayı amaçlayan öğrenciler yüzünden, öğretmen ve öğrenciler arasında düzenlenen bir yarış alanına döner. Sonuçta dil öğrenme davranışını belirlemesi gereken ve bundan olumsuz yönde etkilenen ya da çalışmalarının semeresini alan öğrenciler olacaktır.

10- Öğrenci, öğretmene, diğer öğrencilere ve kendisine karşı sorumludur.

Öğretmen öğrencileriyle ve gereksinimleriyle ne kadar çok ilgilenirse ilgilenir, sınıfın öğretmen ve öğrencilerin aynı konumda olup, benzer sorumlulukları paylaşmadıkları sun'i bir ortam olduğu gerçeğini değiştiremez. Hem öğretmenin hem de öğrencilerin davranışları ve sorumlulukları belirlenmeli ve öğretmen öğrenci ilişkisinde görüş birliğine olabildiğince çabuk varılmalıdır.

Öğretmen öğrencilere yardımcı olmaktan sorumlu olduğu gibi, öğrenciler de öğretmene yardımcı olmaktan sorumludur. Öğrenciler için sınıfta oturup ça-

lışmak ne kadar zorsa ğretmen için de öğrencilerle dolu bir sınıfın önünde yabancı bir dili öğretmek o kadar zordur. Öğretmenler de öğrenciler gibi büyük bir sabıra gereksinim duyarlar.

Bir öğretmenle on, yirmi, otuz ya da daha çok öğrencinin birlikte olduğu bir ortam kaçınılmaz olarak rahatsız edici, kimi de sıkıcı olabilen ve doğallıktan çok uzak bir ortamdır. Herkes grubun yararı açısından biraz özveride bulunmak zorunda kalacaktır. Öğrenciler birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı olmakla sorumludurlar ve bunu başarabilmek için her ğrenci grubun çıkarını kendi çıkarlarının üstünde görmeli, ders saatini de tek eline alıp sınıfın ilerlemesini engelleyici bir Şey yapmamalıdır.

Sonuçta ğrenci kendisine karşı sorumludur. ğrenmek için dikkate değer bir çaba gösterip çalışmalarını organize ederek, plan yaparak, çalışmak için yer ve zaman bularak, dili kullanma olanakları yaratarak ve öğrenmede kendisine Őans tanıyarak bu sorumluluğunu yerine getirebilir. Ama ğrenci yabancı bir dili öğrenmeden önce nasıl öğrenileceğini bilmek zorundadır.

SONUÇ

Sonuç olarak, bu yazının modası geçmiş ğretmen-ğrenci ilişkisine dönüş için bir ağrı olmadığını vurgulamak isterim. Öğretimde giderek artan bireyselleşme eğilimi insancıl bir eğilimdir ve eğitim açısından anlamlıdır. Öğrencilerin eğitim sürecinde aktif bir rol almaları için geçmişte kendilerine verilen özgürlükten çok daha fazlasına hakları vardır. Ama bu zgrlğin getirdiği daha büyük sorumlulukları da kabullenmek zorundadırlar.

Belki de öğretmenler ve öğrenciler yabancı bir dile nasıl yaklaşılacağı konusunda birlikte eğitilmelidirler. Ya da "dil öğretme" ve "dil öğrenme" terimleri "dil eğitimi" sorunlarına daha ayrıntılı değinebilmek amacıyla birlikte ele alınmalıdır. Öğrenci ve ğretmen dil eğitiminin sorumluluklarını paylaşabilirler. Her ikisi de yabancı bir dili başarıyla öğretmek ve öğrenmek için gereken teknikleri, motivasyonu ve çabayı iyi bilmek zorundadır.